

TARPTAUTINĖ LATVIJOS IR LIETUVOS ISTORIKŲ KONFERENCIJA, SKIRTA DURBĖS MŪŠIUI („DURBĖS KAUKAI – 750: BALTIJAS KRUSTA KARU MILITĀRIE UN POLITISKIE ASPEKTI“)

Dainius Elertas

Lietuvos jūrų muziejus

2010 m. liepos 9 d. į mažiausią pagal gyventojų skaičių Latvijos miestą rinkosi gausus besidominčių viduramžių karyba, baltų ir Vokiečių ordino santykių istorija būrelis. Juos sukviėtė Durbės miesto savivaldybė, Latvijos universiteto istorijos ir filosofijos fakultetas, Latvijos istorijos institutas. Didžiausias organizacinis darbas teko Latvijos universiteto Istorijos ir filosofijos fakulteto docentui dr. Andriui Šnē bei Durbės kultūros namų vedėjai Dairai Veilande. Tarptautinė Latvijos ir Lietuvos istorikų konferencija „*Durbės mūšiui – 750: Baltijos kryžiaus karo kariniai ir politiniai aspektai*“ pradėjo svarbų abiejų tautų istorijai įvykio minėjimo iškilmes. Pirmą kartą paminėtai 1230 m. ir miesto teises gavusiai 1893 m. vietai čia XIII a. vid. vykęs mūšis lieka pačiu iškiliausiu įvykiu visoje Durbės istorijoje. 1260 m. birželio 13 d. žemaičių kariuomenės pergalė prie Durbės pakeitė galių pusiausvyrą visame regione. Sutriuškintam Vokiečių ordinui teko vėl kovoti su sukilusiais prūsais, kuršiais, estais.

Konferencijoje buvo išklausti aštuoni pranešimai ir trejos kalbos. Dalis pranešimų buvo skirta įvairiems politinės padėties Baltijos regione XIII a. kontekstams. Latvijos universiteto Istorijos ir filosofijos fakulteto docentas dr. Andris Šnē pabrėžė Durbės mūšio vietą politiniame Baltijos kryžiaus žygių kontekste. Buvo priminta kryžiaus žygių eiga Baltijos regione, politinių galių pusiausvyrą prieš mūšį ir kaita po jo. Akcentuoti po mūšio kaip jo pasekmė Vokiečių ordino ir Lietuvos valstybėse vykę procesai. Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto docento dr. Vacio Vaivados pranešime aptarti sudėtingi Žemaitijos vidaus raidos ypatumai XIII a. antrojoje pusėje – XIV a. pradžioje. Atskleidžiama, kaip naudojantis valdančiojo elito ryšiais žemaičių politinė „kovos su vokiečiais“ programa tapo Lietuvos valstybės strategijos dalimi. Pranešėjo nuomone, Durbės mūšis laikytinas lūžio tašku. Latvių ir lietuvių vienybės draugijos atstovo Oļģerts Auns pranešimo apie po Durbės mūšio vykusį prūsų sukilimą išsakytos mintys atskleidė romantiškosios istoriografijos suformuotus praeities vaizdinius. Savotišką vietovardžių interpretaciją pateikė Reinis Bahs.

Kituose konferencijos pranešimuose buvo aptartas karinis Durbės mūšio kontekstas. Latvijos universiteto Istorijos instituto direktorius Guntis Zemītis akcentavo vieno iš mūšio dalyvių – kuršių karybos ypatumus vikingų ir kryžiaus žygių epochose. Pranešime, remiantis įvairiais istoriniais šaltiniais (sagomis, kronikomis), buvo analizuojama kuršių karybos taktika. Daug dėmesio skirta Livonijos kronikininko Henriko Latvio informacijai. Archeologinių duomenų apie kuršių ginkluotę apibendrinimą pateikė Latvijos nacionalinio istorijos muziejaus Archeologijos skyriaus darbuotojas doktorantas Artūrs Tomsons. Archeologinių duomenų derinimas su kiekybine, kokybine analize ir paplitimo kartografija leido atskleisti kuršių ginkluotės ypatumus Durbės mūšio laikotarpiu. To meto kuršiai naudojami didesne nei kiti baltai iečių įvairove. Kai kurių iečių tipai atkeliavo iš Skandinavijos, tačiau buvo tobulinami vietoje. Ietis buvo svarbiausias ginklas. Pagal populiarumą kovos kirviai buvo antrieji po iečių. Kovos peiliais ir kalavijais galėjo pasigirti tik

negausus profesionalių karių elitas. Lyginant su kitomis baltų žemėmis jų rasta gana daug, tačiau bendroje Kuršo statistikoje tai sudaro nedidelį visų ginklų procentą. Taip pat negausiai randama šalmų, skydų ir šarvų radinių. Autorius išsakė nuomonę, kad šios karių apsaugos priemonės galėjo būti itin vertinamos ir jų vengta naudoti kaip įkapes. Puikia latvių kalba Karšuvos – Georgenburgo pilies apgulties datavimo ir lokalizavimo problematiką pristatė politologė Inga Baranauskienė. Interpretuodama G. Zabelos archeologinių kasinėjimų duomenis, šios pilies ieškoti siūlė Šilalės rajone, Vilkų lauko piliakalnyje, o jos blokada pastatytos žemaičių pilaitės – Spraudaičių piliakalnyje. Pranešėja darė prielaidą, kad žemaičių vadas Almintas buvo kilęs iš Karšuvos žemės ir galėjęs vadovauti žemaičiams Durbės mūšio metu. Lietuvos jūrų muziejaus istorikas D. Elertas pristatė lietuviškoje istoriografijoje nenaudojamą švedišką Durbės mūšio šaltinį – *Erikskrönikan*. Aptarė jos pateikiamos informacijos santykį su kitais šaltiniais. Skyrė dėmesį specifinėms ginkluotės ir mūšio eigos problemoms.

Po pranešimų buvo pristatytos naujausios knygos, kuriose minimas Durbės mūšis. Buvęs istorijos mokytojas ir kraštotyrininkas Māris Linde supažindino su lietuvių istorijai skirta knyga „Lietuvieši“. Jo plunksnai priklauso ir daugiau Kuržemės bei aplinkinių šalių istorijai skirtų knygų: „Balti“, „Sagi“, „Rusa“, „Lietuva“, „Prūsa“, „Maskavija“, „Sibillas orākuls“ ir kt. Inga Baranauskienė pristatė knygėlę „Durbės mūšis“ ir romaną „Durbės mūšis. Nepasidavę lemčiai“.